

Марія Михайлівна ЛЕВОН,
кандидат медичних наук,
доцент кафедри оперативної хірургії
та топографічної анатомії
Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця
E-mail: mariia_levon@ukr.net

Михайло Іванович АРИЧ,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Національного університету
харчових технологій
E-mail: mykhailo.arych@gmail.com

Юрій Михайлович КУЛИНИЧ,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Національного університету
харчових технологій
E-mail: iurii.kulynych@gmail.com

Модель застосування генетичних досліджень у страхуванні

Актуальність проєкту. Розвиток технологій генетичних аналізів має позитивні й негативні наслідки як для суспільства в цілому, так і для страхового ринку та системи охорони здоров'я країни в цілому. Найбільшим викликом стала генетична дискримінація як наслідок використання страховими компаніями генетичних даних громадян для оцінювання ризиків у страхуванні та/або зміни умов страхових договорів. Так, наприклад, ще в 1970-х рр. у США деякі страхові компанії відмовляли у страху-

ванні афроамериканцям, що мали ген серповидноклітинної анемії (*Andrews et al., 1987*¹).

На сьогодні відомі також випадки генетичної дискримінації у страхуванні, що пов'язані із хворобою Хантінгтона, генетичною зміною у хромосомі 7 (*Kathy et al., 1995*²), а також мутацією гену MSH6 (*Keogh & Otlowski, 2013*³) тощо. Значно ширше застосування генетичних досліджень у страхуванні стало можливим у 2003 р. після отримання результатів проекту «*Human Genome Project*», що має на меті дослідження всього геному людини (*Boyer-Kassem et al., 2017*⁴; *Press Release NHGRI, 2003*⁵; *Nuffield Coun. on Bio, 1993*⁶).

Нині відомо про близько 70 тис. видів генетичних досліджень (*AHIP, 2018*⁷). При цьому поточні дослідження засвідчують взаємозв'язок понад 5 тис. генів із генетичними захворюваннями і ця цифра постійно зростає (*Geetter, 2000*⁸). Однак на сьогодні в Україні немає конкретно спрямованого законодавства, яке б регулювало взаємовідносини учасників страхових відносин у контексті застосування ними результатів генетичних досліджень для оцінювання ризиків у страхуванні.

Таким чином, запропонований нами проект щодо моделі застосування генетичних досліджень у страхуванні покликаний на формування найбільш ефективних та взаємовигідних відносин між

¹ Andrews, L. *Medical Genetics: A Legal Frontier* (American Bar Foundation, Chicago, IL, 1987).

² Kathy L. Hudson, Karen H. Rothenberg, Lori B. Andrews, Mary Jo Ellis Kahn, Francis S. Collins (1995). Genetic Discrimination and Health Insurance: An Urgent Need for Reform. *SCIENCE*. Vol. 270. P. 361–393.

³ Keogh L., Otlowski M. (2013). Life insurance and genetic test results: A mutation carrier's flight to achieve full cover. *The Medical journal of Australia*.

⁴ Boyer-Kassem, T., Duchene, S., and Engelen, B. (2017). On Discrimination in Health Insurance. *GREDEG WP*. No. 2017-23.

⁵ Press Release, Nat'l Human Genome Research Inst., International Consortium Completes Human Genome Project (Apr. 14, 2003). URL: <http://www.genome.gov/11006929>

⁶ Genetic screening ethical issues (1993). Nuffield Council on Bioethics, London WC1B 3EG.

⁷ Health Plan Landscape for Genetic Testing (2018), AHIP. URL: <https://www.ahip.org/>

⁸ Jennifer S. Geetter (2002). Coding for Change: The Power of the Human Genome to Transform the American Health Insurance System, 28 AM. J.L. & MED. 1, 6.

державою (система охорони здоров'я), страховим ринком та населенням як потенційними страхувальниками.

Мета і завдання проєкту. Метою проєкту є розробка та наукове обґрунтування моделі застосування генетичних досліджень для оцінювання ризиків у страхуванні в контексті підвищення ефективності функціонування страхового ринку, недопущення генетичної дискримінації та вдосконалення системи охорони здоров'я в Україні як наслідок більш широкого використання переваг генетичних аналізів для діагностування захворювань та їх лікування.

Завдання проєкту:

- дослідження соціальних та етичних аспектів застосування генетичних досліджень у страхуванні;
- оцінювання можливих економічних втрат (збитків) страхових компаній як наслідок інформаційної асиметрії на страховому ринку (наприклад майбутні страхувальники на основі результатів генетичних досліджень знають свою генетичну схильність до певних захворювань та не повідомляють ці дані страховим компаніям);
- аналіз методів недопущення генетичної дискримінації з боку страхових компаній стосовно страхувальників і застрахованих;
- обґрунтування переваг генетичних досліджень як сучасного методу оцінювання ризиків у страхуванні життя, медичному страхуванні, страхуванні медичних витрат та здоров'я;
- аналіз прогнозних показників упровадження генетичних аналізів для оцінювання ризиків у страхуванні як елементу вдосконалення системи охорони здоров'я в Україні в контексті підвищення якості діагностування та лікування захворювань;
- систематизація результатів наукової роботи та розроблення моделі застосування генетичних досліджень у страхуванні, яка має забезпечувати, по-перше, підвищення ефективності ринку страхування; по-друге, недопущення генетичної дискримінації та інформаційної асиметрії; по-третє, вдосконалення системи охорони здоров'я в Україні крізь призму стимулювання розвитку «Genomic medicine».

Бюджет проєкту. Орієнтовний бюджет проєкту становить 550 тис. грн (20 тис. дол. США), із них:

- заробітна плата – 65 %;
- публікація матеріалів дослідження – 15 %;

– організаційні витрати (друк матеріалів, організація заходів, реклама, відрядження, інші адміністративні витрати) – 20 %.

Джерелами фінансування проєкту можуть бути кошти донорських організацій, що надаються громадським та іншим організаціям у рамках щорічних програм фінансування реформ в Україні.

Заходи щодо реалізації проєкту. Проєкт передбачається здійснити протягом 2 років з можливим відтермінуванням на 6 місяць.

До основних заходів, необхідних для реалізації проєкту, віднесено такі:

1. Вивчення й аналіз зарубіжного досвіду регулювання застосування генетичних досліджень у страхуванні (3 місяці).

2. Опис та обґрунтування соціальних та етичних аспектів застосування результатів генетичних досліджень для оцінювання ризиків у страхуванні (3 місяці).

3. Аналіз майбутніх збитків страхових компаній в Україні як наслідок інформаційної асиметрії та можливостей генетичних досліджень для оцінювання ризиків життя та здоров'я (3 місяці).

4. Розроблення та аналіз методів недопущення генетичної дискримінації у страхуванні в Україні (3 місяці).

5. Кількісна та якісна оцінка переваг і недоліків використання генетичних досліджень як елементу оцінювання ризиків у страхуванні (3 місяці).

6. Прогноз та оцінювання майбутніх переваг широкого використання генетичних досліджень у страхуванні для вдосконалення системи охорони здоров'я в Україні (3 місяці).

7. Створення та обґрунтування моделі застосування генетичних досліджень у страхуванні: принципи побудови, механізм реалізації та цілі діяльності (2 місяці).

Очікувані результати. У результаті реалізації проєкту планується підготувати теоретико-методичне обґрунтування моделі застосування генетичних досліджень у страхуванні для страхового ринку України з метою підвищення його ефективності функціонування, недопущення генетичної дискримінації, мінімізації інформаційної асиметрії та вдосконалення системи охорони здоров'я України.

Виконавці та партнери. Виконавцями проєкту можуть бути громадські організації, проєктні команди університетів, медичних установ, інших закладів охорони здоров'я тощо.